

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA KO'RGAZMALILIKNING AHAMIYATI VA UNI QO'LLASH

Sevara Karimova Shaxriddin qizi

Guliston davlat universiteti o'qituvchisi.

sevarakarimovaa141@gmail.com

Shoira Habibullayeva Farhod qizi

Guliston davlat universiteti 3 kurs talabasi.

xabibullayevashoira@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11373163>

Annotatsiya. Boshlang'ich sinf darslarida ko'rgazmalilik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, real hayotdagi shunday muammolarga tanqidiy yondashishga, ijodiy izlanish va mantiqiy fikrlashni kengaytirish bilan darslarga qiziqishlarini oshirishga yordam beradi. Ushbu maqolada matematika darslarida ko'rgazmalilikning ahamiyati va ularning dars davomida oladigan bilim va ko'nikmalariga uning ta'siri haqida qisqacha ma'lumotlar yoritiladi.

Kalit so'zlar: ko'rgazma qurollari, bog'liqlik, zamonaviy texnologiyalar, didaktik materiallar, o'quv qo'llanmalari.

THE SIGNIFICANCE AND ITS APPLICATION OF EXHIBITION IN PRIMARY CLASS MATHEMATICS LESSONS

Abstract. The use of visualization and information and communication technologies in primary school classes helps students to think independently, to approach such problems in real life critically, to increase their interest in classes by expanding creative research and logical thinking. This article provides a brief overview of the importance of visualization in mathematics lessons and its impact on the knowledge and skills they acquire during the lesson.

Key words: visual aids, dependence, modern technologies, didactic materials, training manuals.

ЗНАЧЕНИЕ И ПРИМЕНЕНИЕ ВЫСТАВКИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОМ КЛАССЕ

Аннотация. Использование визуализации и информационно-коммуникационных технологий на уроках начальной школы помогает учащимся мыслить самостоятельно, критически подходить к решению подобных задач в реальной жизни, повышать интерес к занятиям за счет расширения творческого поиска и логического мышления. В данной статье представлен краткий обзор важности визуализации на уроках математики и ее влияния на знания и навыки, которые они приобретают во время урока.

Ключевые слова: наглядные пособия, зависимость, современные технологии, дидактические материалы, учебные пособия.

Bugungi kunda zamonamizda bo'layotgan shiddatli rivojlanish natijasida o'z kasbining ustasi va professional kadrlarga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Mamlakatimizda ham kelgusida Jahon andozalariga javob beradigan kadrlar tarbiyalash maqsadida qator qaror va farmonlar ishlab chiqilmoqda. Bunga misol qilib O'zbekiston Respublikasining Prezidentinig 2018-yil 5-

sentabrda "Xalq ta'limini boshqarish tizimining takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha choratadbirlar to'g'risidagi PF-5538-son Farmonini olishimiz mumkin. Bu Farmon:

-o'qitish metodikasini takomillashtirish va xalq ta'limi sohasiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion loyihalarni joriy etish;

-yoshlarni tarbiyalash va ularning bandligini ta'minlash maqsadida maktabdan tashqari ta'limning zamonaviy usullari va yo'nalishlarini joriy etish kabi muhim qismlarni o'z ichiga oladi.

Boshlang'ich sinflarda ko'rgazmalik va uni qo'llashning ahamiyatini bilish uchun avvalo uning ma'nosini chuqur anglashimiz zarur.

Ko'rgazmali metodlar deganda, ta'lim jarayonida qo'llaniladigan ko'rgazmali qurollar va texnika vositalariga ko'p darajada bog'liq bo'lgan o'quv materialini o'zlashtirish shakllari tushuniladi.

Ta'limning ko'rgazmali vositalari bilimlarni o'rganish va o'zlashtirish darajasini belgilaydi. Bunda, masalan, matematikada shakllar o'rganilayotganda ularning yasalgan figuralari va ularning nima uchun aynan bunday atalishi to'g'risida videotasvir ham namoyish qilinishi mumkin. Ko'rgazmalilik va turli xil manbalardan foydalanish o'quvchilarni aktivlashtiradi, ularning diqqatini uyg'otadi va rivojlantiradi, o'quv materialini mustahkam o'zlashtirishni ta'minlaydi va vaqtni tejash imkonini beradi. Bundan tashqari dars jarayonida tayyor multimediali mahsulotlari va computer ta'limi darslaridan, o'quv va sinfdan tashqari ishlarda internet tarmog'i vositalaridan foydalanib, multimediali ta'lim dasturlari va taqdimotlar yaratiladi.

Matematika o'qish jarayonida yangi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish shaxs kamolotini ta'minlashga xizmat qiluvchi mustqail fikr yuritish, o'z ustida ishlash, faoliyatiga nisbatan ijodiy yondashish kabi xislatlarni ham shakllanishiga zamin yaratadi. Shu yerda bu boradagi ichki imkoniyatlarni ochib berish haqida ish yuritimiz.

1-4 sinflardajoriy etiladigan yangi texnoogiya avvalo, fanlar orasidagi bog'liqlikni ta'minlash, ortiqcha qiyinchilikni bartaraf etish, o'quvchi faoliyatini to'g'ri izga solish, vaqtdan unumli foydalanish, tashabbuskorlik va ijodkorlik muhitini yaratish kabi qator maqsadlarni amalga oshirish imkonini beradi.

Ko'rgazmalilikdan matematika darslari xususiyatlaridan kelib chiqib, o'yin musobaqalari va olimpiada o'yinlaridan foydalanish mumkin. Musobaqa o'yinida topshiriqlarni bajarishning tezligi va to'riligiga e'tiborga olinsa olimpiada o'yinlarida topshiriqning bajarilish sifati, mazmuni biri nchi o'ringa qo'yiladi,

Har bir didaktik o'yin o'z navbatida quyidagi komponentlardan tuziladi: o'yin maqsadi, qoidalari, jihozi, mazmuni, natijasi.

O'yin maqsadi uning qaysi ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi vazifani bajarishi bilan aniqlanadi. Maqsad o'quvchilarning bilimiga nisbatan aniqlanadi va biror bilimlarni esga tushirish, foydalanish, bilib olish va boshqalar bilan aniqlanadi.

Ko'rgazma samarali bo'lishi uchun ba'zi bir talablarga rioya qilishi kerak. Ko'rgazmali qurollarga qo'yiladigan umumiy talablar: mazmunining ilmiyligi, o'quv dasturiga mosligi, o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos bo'lishi. Matematika o'qitishdagi ko'rgazma mazmun jihatdan soda va aniq bo'lishi kerak. Bu ko'rgazma qurollar matematika o'qitish bosqichlarida ketma-ket quyidagi tartibda qo'llaniladi:

- a) atrofda mavjud narsalar (sinf xonasidagi narsalar, o'simliklar, predmetlar);

- b) o'quvchilarga yaxshi tanish bo'lgan narsalarning tasvirlari va rasmlari;
- c) shu narsalarning shartli tasvirlari;
- d) sxema va boshqalar

Boshlang'ich matematika o'qitishda turli xil ko'rgazma qurollari qo'llaniladi, ularni quyidagi turlarga bo'lamiz:

a) atrofdagi mavjud predmetlar, bularda o'quvchilarda 1-kundan atrofdagi narsalardan sanash, qo'shish, ayirishda foydalanish mumkin.

b) tasviriy ko'rgazmali qurollar. Bunday ko'rgazma qurollar turiga o'quvchilarga tanish bo'lgan o'quv jadvallari va rasmlardan boshqa qurollar kiradi. Masalan, arifmatek amllar bajarishda 15 ta bir xil bo'lgan gulning rasmi chizilgan kartondan foydalanish mumkin. Shuningdek, bunday ko'rgazmali qurollar turiga o'lchov asboblarining modellari (soat strelkasi, tarozi) o'lchov modeli (metr, litr kabilar kiradi.)

c) jadvallar. Jadval deb biror tartib bo'yicha qatorlarga yozilgan son yoki matnli yozuvga aytiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, o'qituvchi ijodkor bo'lishi lozim. Har bir darsda o'quvchilarga yo'q deganda yana bir yangilik bilan aytsa, o'zi tayyorlagan ko'rgazmali qurollardan keng foydalansa, albatta, yaxshi natijaga erishadi. Rang-barang va qiziqarli qilib tayyorlangan ko'rgazmalar o'quvchilarni jalb qilmay qolmaydi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining Prezidentinig 2018-yil 5-sentabrdagi "Xalq ta'limini boshqarish tiziminitakomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi PF-5538-son Farmoni
2. M.E.Jumayev va Z.G'.Tadjiyeva "Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi" (oliy o'quv yurti talabalari darslik) – T."Fan texnologiya", 2005-yil
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-son Farmoni
4. S. Karimova and Sh. Habibullayeva. The Role and importance of "NATURAL SCIENCES" in the development of understanding of nature in general secondary schools. *Rising Flowers of Uzbekistan USA*. Amazon
5. Qayumova, S. (2022). БЎЛАЖАК БОСШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚИТУВСЧИЛАРИНИ TIMSS ХАЛҚАРО БАҲОЛАШ ДАСТУРИ АСОСИДА МЕТОДИК ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МУЛТИМЕДИЯ ВОСИТАЛАРИНИНГ ЎРНИ. *Science and innovation*, 1(B4), 159-162.
6. Shohsanam, K. (2023). THEORETICAL IMPORTANCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *Science and innovation*, 2(Special Issue 3), 159-162.
7. Kayumova, S. T. qizi, Sharipov , S. R., Abdullayev , K. A. ugli, & Nurmatov , I. S. (2023). THE THEORETICAL FOUNDATIONS OF IMPROVING STUDENTS' READING PROFICIENCY BASED ON MODERN TRENDS. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(12), 57–61.

8. To'liqin qizi Kayumova, S., Sharipov, S. R., ugli Abdullayev, K. A., & Nurmatov, I. S. (2023). THE THEORETICAL FOUNDATIONS OF IMPROVING STUDENTS'READING PROFICIENCY BASED ON MODERN TRENDS. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(12), 57-61.
9. Kayumova, S. T. K. (2022). DIFFERENCES BETWEEN PISA AND TIMSS INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAM. *Academic research in educational sciences*, 3(NUU Conference 2), 753-757.
10. Sh. Kayumova (2023). DIDACTIC PRINCIPLES FOR DEVELOPING NATIVE LANGUAGE AND READING LITERACY OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS. *Science and innovation*, 2 (B9), 57-60. doi: 10.5281/zenodo.8348958
11. Sh. Kayumova (2023). DEVELOPMENT OF STUDENTS' READING LITERACY THROUGH TRIZ PEDAGOGY. *Science and innovation*, 2 (B10), 157-160. doi: 10.5281/zenodo.8433398
12. Qayumova, S. (2022). БЎЛАЖАК БОСШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ TIMSS ХАЛҚАРО БАҲОЛАШ ДАСТУРИ АСОСИДА МЕТОДИК ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МУЛТИМЕДИЯ ВОСИТАЛАРИНИНГ ЎРНИ. *Science and innovation*, 1(B4), 159-162.
13. Shahriddinova, K. S. (2023). Didactic Features Of Development Of Nature Perception Skills Of Primary School Students. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 19, 183-187.
14. Shahriddinova, K. S. (2023). INTRODUCING CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE WITH THE WORLD. *American Journal of Applied Science and Technology*, 3(06), 09-14.
15. Shahriddinova K. S. Didactic Features Of Development Of Nature Perception Skills Of Primary School Students //Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. – 2023. – Т. 19. – С. 183-187.
16. Shahriddinova K. S. INTRODUCING CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE WITH THE WORLD //American Journal of Applied Science and Technology. – 2023. – Т. 3. – №. 06. – С. 09-14.
17. Karimova, S. (2022). THE ROLE AND IMPORTANCE OF" NATURAL SCIENCES" IN THE DEVELOPMENT OF UNDERSTANDING OF NATURE IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS. *Science and innovation*, 1(B6), 214-218.
18. Karimova S. THE ROLE AND IMPORTANCE OF" NATURAL SCIENCES" IN THE DEVELOPMENT OF UNDERSTANDING OF NATURE IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B6. – С. 214-218.
19. Karimova S. CHARACTERISTICS OF NATURAL TEACHING METHODOLOGY //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 11. – С. 737-740.
20. Karimova, S., & Ashurova, M. (2023). TYPES OF EDUCATION. *Modern Science and Research*, 2(8), 161–163. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/22537>

21. Mamatova, X., Karimova, S., & Turg'unboyeva, M. (2023). EDUCATION IS UPBRINGING, KNOWLEDGE IS SALVATION. *Modern Science and Research*, 2(8), 164–166. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/22538>
22. Mamatova, . H., Karimova, S., & Mamayusupova, . Z. (2023). PEDAGOGICAL ANALYSIS IN THE WORKS OF ALISHER NAVOI. *Modern Science and Research*, 2(9), 5–8. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/23865>
23. Karimova S., Habibullayeva S. THE ESSENCE OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 1. – C. 40-44.
24. Karimova Sevara Shaxriddin Qizi. (2023). FORMATION OF NATURE AWARENESS SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *International Scientific and Current Research Conferences*, 1(01), 43–45. Retrieved from <https://www.orientalpublication.com/index.php/iscrc/article/view/1105>
25. Mamatova H., Karimova S., Mamayusupova Z. PEDAGOGICAL ANALYSIS IN THE WORKS OF ALISHER NAVOI //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 5-8.
26. Sevara, K., & Maftuna, S. (2024, February). BOSHLANG 'ICH SINFLARDA ONA TILI DARSLARIGA QO 'YILGAN ZAMONAVIY TALABLARNING XUSUSIYATI VA AHAMIYAT. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 2, pp. 65-67).
27. Sevara, K., & Mahliyo, X. (2024, February). BOSHLANG'ICH SINF
28. O'QUVCHILARIDA MATEMATIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN METODLAR. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 2, pp. 68-70).